

فهرست مطالب

- ۱- مقدمه.....
- ۲- تاریخچه پرداخت یارانه.....
 - ۱-۲- تاریخچه پرداخت یارانه در ایران.....
 - ۲-۲- تاریخچه پرداخت یارانه در جهان.....
- ۳- هدف از پرداخت یارانه.....
 - ۱-۳- تخصیص بهینه منابع.....
 - ۲-۳- ثبات اقتصادی.....
 - ۳-۳- توزیع عادلانه درآمد.....
- ۴- مواردی که می بایست مشمول یارانه گردند.....
 - ۱-۴- کالاهای حیاتی و استراتژیک.....
 - ۲-۴- صنایع نوپا.....
 - ۳-۴- کالاهای عمومی.....
 - ۴-۴- صنایع با هزینه ثابت بالا.....
 - ۵-۴- صنایع راکد.....
- ۵- بررسی میزان کارایی یارانه پرداختی.....
- ۶- یارانه پرداختی به حامل های انرژی در هر یک از بخش ها.....
- ۷- طبقه بندی یارانه در حسابهای ملی.....

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoo.cn.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۵۱۱ تماس حاصل نمایید

۸- روش های پرداخت یارانه.....

۸-۱- روش های پرداخت یارانه از نظر مصرف کنندگان یارانه.....

۸-۲- روش های توزیع یارانه.....

۸-۳- روش های پرداخت یارانه از نظر مشمول یارانه بر واحد یا بهاء کالا.....

www.kandoo.cn.com
www.kandoo.cn.com
www.kandoo.cn.com

۱- مقدمه

انسان های اولیه برای تغذیه خود از حیوانات و گیاهان استفاده می نمودند. آنها آتش را برای گرم کردن تعداد انسان ها و میزان منابع طبیعی در تعاون قرار داشت لذا انسان ها از نظر تهیه مواد غذایی و انرژی مورد نیاز مشکلی نداشتند.

پس از قرن هجدهم و با شروع انقلاب صنعتی تولید کننده از مصرف کننده جدا شده و پدیده ای بنام تولید انبوه ایجاد گردید. بدین ترتیب بیکباره میزان رفاه افزایش یافت و به تبع آن جمعیت شروع به ازدیاد نمود. جمعیت فوق تبدیل به بازار مصرف تولید کنندگان گردید. برای تولید در سطح انبوه نیاز به انرژی و منابع فراوان بود. بدین ترتیب همزمان با پیشرفت های فوق منابع جدید انرژی مانند نفت و گاز کشف گردید و به سرعت میادین نفتی افزایش یافت. لذا انرژی تبدیل به یکی از نیازهای اساسی و اولیه افراد گردید.

در علم اقتصاد توصیه می شود برای ایجاد عدالت اجتماعی همه افراد از حداقل رفاه برخوردار شوند. بدین ترتیب می بایست همه افراد بتوانند نیازهای اولیه خود را برطرف نمایند. لذا معمولاً در تمام کشورها نسبت به کالاهای اساسی یارانه پرداخت می شود.

با توجه به توضیحات ارائه شده با وقوع انقلاب صنعتی، انرژی به یک کالای اساسی تبدیل گردید. بدین ترتیب در اکثر کشورهای جهان برای ایجاد عدالت

اجتماعی انرژی مشمول یارانه گردید. (البته میزان آن در کشورهای مختلف متفاوت می باشد).

در کشور ما نیز انرژی به عنوان یک کالای اساسی محسوب می گردد و مشمول یارانه نیز می باشد. با توجه به پایین بودن قیمت انرژی میزان مصرف آن بشدت افزایش یافته است و بدلیل محدودیت انرژی های فسیلی قیمت آن در سطح جهانی افزایش داشته است. بدین ترتیب دولت برای پوشش شکاف بین قیمت تمام شده و قیمت فروش انرژی به مصرف کنندگان هزینه بسیار زیادی به عنوان یارانه می پردازد که این امر موجب بروز مشکلات فراوانی در اقتصاد کشور گردیده است.

متأسفانه برخلاف تعریف ارائه شده برای یارانه در رابطه با انرژی یارانه پرداخت شده عادلانه به افراد نیازمند یارانه ارائه نمی گردد. بدین ترتیب علاوه بر اینکه هزینه زیادی توسط دولت پرداخت می گردد، اهداف اولیه پرداخت یارانه نیز برآورده نمی شود و همچنین به علت قیمت پایین انرژی میزان مصرف آن بشدت افزایش یافته و این امر موجب بروز مشکلاتی همچون آلودگی محیط زیست گردیده است.

در چند سال اخیر دولت بدنبال تخصیص هدفمند یارانه می باشد. بدین منظور در این پایان نامه سعی می شود سیستم فعلی پرداخت یارانه انرژی مورد بررسی قرار گرفته و با توجه به مشکلات آن، روش جدیدی برای پرداخت یارانه انرژی پیشنهاد گردد. سپس روش پیشنهادی با استفاده از تکنیک سیستم در استامیک مدل شده و تاثیر روش فوق بروی پارامترهای کلان اقتصادی مورد بررسی قرار گیرد.

۲- تاریخچه پرداخت یارانه

در ادامه تاریخچه پرداخت یارانه در ایران و سایر کشورهای جهان مورد بررسی قرار می گیرد.

۲-۱- تاریخچه پرداخت یارانه در ایران

در دوران صفویه نوعی تخفیف های مالیاتی و در دوران قاجار سیاست هایی در جهت توسعه زراعت که در آن دادن ران و مساعده به مستاجر پیش بینی شده بود را می توان از نخستین جهت گیری های حمایتی دولت دانست.

دخالت مستقیم دولت در عرضه و تقاضا مربوط به سال ۱۳۱۱ می شود که در آن زمان دولت اقدام به ساخت سیلو نموده و گندم های کشاورزان را به قیمتی بالاتر از قیمت بازار خریداری نمود. کل میزان پرداخت یارانه دولت بابت تفاوت خرید و فروش کالاهای اساسی تا سال ۱۳۵۱ معادل ۱۶۶۸ میلیون ریال بوده است. که این مقدار تنها حدود ۱/۴ درصد یارانه در سال ۱۳۵۴ می باشد. چرا که همزمان با افزایش قیمت نفت، درآمد عمومی افزایش یافت و به تبع آن تقاضا برای مصرف زیاد گردید.

با توجه به عدم وجود مراکز صنعتی و صنایع زیر بنایی، دولت اقدام به واردات کالاهای اساسی نمود که این امر موجب زیان بسیاری از کشاورزان گردید. لذا دولت محصولات آنها را به قیمتی بالاتر از قیمت بازار خریداری نمود. در همین راستا به منظور تمرکز امور مربوط به پرداخت یارانه در مرداد ماه ۱۳۵۳ دولت اقدام به تاسیس

و تشکیل صندوقی بنام «صندوق حمایت از مصرف کننده» نمود.

در زمینه فرآورده های نفتی در سال ۱۹۳۳ شرکت نفت ایران- انگلو محصولات تصفیه شده را در ایران به قیمت جهانی می فروخت در حالی که در سال ۱۹۹۴ قیمت داخلی این محصولات ۲٪ قیمت جهانی آنها بود. در سال ۱۹۹۳ که تنها یک نرخ ارز حاکم بود و به همین سبب محاسبه معادل دلاری قیمت های داخلی آسان بود. بافرمن قیمت ۱۳ دلار برای هر شبکه فرآورده پالایش شده، یارانه پرداختی معادل ۵ میلیارد دلار برآورده شده است. در صورتی که در همین سال یارانه پرداختی برای دلار و غذا حدود ۳/۲ میلیارد دلار بوده است.^۱

۲-۲- تاریخچه پرداخت یارانه در جهان

پس از انقلاب صنعتی دو نظریه در رابطه با اقتصاد کلان مطرح گردید. نظریه کلاسیک و نظریه کینز (Kinze).

گروه طرفداران نظریه کلاسیک معتقد می باشند که دولت می بایست کمترین دخالت را در اقتصاد داشته باشد و اقتصاد بر پایه عرضه و تقاضا استقرار گردد. نظریه کینز (Kinze) در مقابل نظریه کلاسیک ها قرار دارد.

تا قبل از جنگ جهانی، اقتصاد حاکم بر غرب، اقتصاد کلاسیک بود. یعنی اقتصاد حاکم بر بازار، اما پس از جنگ جهانی بدلیل رکود و تورم بالا دولت در اقتصاد دخالت نمود.

بدین ترتیب نظریه کینز (Kinze) طرفداران بیشتری یافت. به عنوان مثال طبق طرح برنان (Bernan) دولت آمریکا در سال ۱۹۸۴ کمک های مستقیمی به کشاورزان جهت جبران ما به التفاوت قیمت های بازار آزاد کالاهای فاسد شدنی نمود.

در حال حاضر یارانه یکی از اقلام مهم هزینه های دولت در کلیه کشورها- اعم از صنعتی و در حال توسعه و سوسیالیستی است. البته همانگونه که در حال حاضر جغرافیای اقتصادی کشورهای جهان گویای دسته بندی کشورها به پیشرفته صنعتی و در حال توسعه است ماهیت این یارانه ها انگیزه و نحوه پرداخت آن در هر یک از این کشورها تا حدود زیادی متفاوت می باشد.

۳- هدف از پرداخت یارانه

دولت از پرداخت یارانه سه هدف عمده را دنبال می نماید که شامل تخصیص بهینه منابع، ثابت اقتصادی و توزیع عادلانه درآمدها می باشد. در ادامه هر یک از اهداف فوق مورد بررسی قرار می گیرد.

۳-۱- تخصیص بهینه منابع

شدت وابستگی اکثر سیستم های اقتصادی به انرژی تا آنجا است که دولت ها به میزان زیادی از این عامل در جهت سیاستگذاری به منظور دستیابی به اهداف برنامه های اقتصادی خود استفاده می کنند. در بسیاری از کشورها از متغیرهای مربوط به انرژی حتی به جهت اتخاذ سیاست های بلند مدت استفاده می شود. تجربیات

کشورهای پیشرفته کنونی حکایت از آن دارد که این کشورها روند توسعه خود را با مواد اولیه و مواد انرژی زای ارزان قیمت آغاز کرده اند. این بویژه ادعایی است که در مباحث تجارت بین المللی همراه از طرف کشورهای در حال توسعه کنونی مطرح گردیده است. بدین معنی که کشورهای در حال توسعه مدعی هستند که سیستم تجاری بین المللی منافع لازم را برای آنها بدنبال نداشتند و یا اینکه حداقل براساس تئوریهای کلاسیک تجارت این منافع بین کشورها بطور متناسب توزیع نگردیده است. فراهم کردن انرژی ارزان قیمت برای بخش های مختلف اقتصادی و با بخش های خاص همواره مکانیسمی جهت حمایت از این بخش ها در برنامه های اقتصادی بوده است.

۲-۳- ثبات اقتصادی

پرداخت یارانه و یا پیروی از سیاست قیمت ارزان در راستای بهبود شاخص های اساسی و اقتصاد و به منظور حفظ ثبات اقتصادی نیز مورد استفاده قرار می گیرد. ثبات اقتصادی به معنای اشتغال کامل، ثبات قیمت ها، تراز پرداخت های خارجی و تعادل بین عرضه و تقاضا می باشد. برای ایجاد ثبات اقتصادی دولیت ابزارها و روش هایی را اتخاذ می نماید که به مجموعه آنها سیاست های پولی و مالی اطلاق می گردد. که یک نمونه از سیاست های پولی و مالی فوق بکارگیری یارانه در کوتاه مدت در جهت تثبیت قیمت ها می باشد و با استفاده از سیاست های سقف قیمت

(حمایت از مصرف کننده) و سیاست های کف قیمت (حمایت از تولید کننده)
می باشد.

۳-۳- توزیع عادلانه درآمد

توزیع عادلانه درآمد و حفظ عدالت اجتماعی از جمله اهدافی است که از پرداخت
یارانه دنبال می گردد. در تمام اقتصادها حتی اقتصاد آزاد مبتنی بر بازار نیز توزیع
درآمدها برای دولتمردان اهمیت داد. لذا نسبت به این موضوع دو دیدگاه وجود دارد:

۱- نحوه توزیع درآمدها در بازار عوامل تولید یعنی تاثیرگذاری روی روش کسب
درآمد.

۲- توزیع مجدد درآمد و جابجایی درآمدها و ثروت.

البته برای توزیع ناهمگن درآمدها دلایلی وجود دارد که بصورت زیر می باشند:

۱- بازار غیر رقابتی (انحصاری)

۲- ارث

۳- موقعیت های خانوادگی

۴- ثروت و امکانات تحصیلی

یکی از ابزارهایی که برای توزیع مجدد درآمدها بسیار استفاده می گردد یارانه و
پرداخت های انتقالی می باشد. با توجه به هدف فوق برای پرداخت یارانه، تعریف زیر
را می توان ارائه نمود.

یارانه شامل پرداخت هایی رفاهی است که جهت چاره اندیشی نابرابری توزیع درآمد برنامه ریزی می گردد.

لذا با توجه به تعریف فوق یارانه باید به افرادی تعلق گیرد که درآمدهای آن از حد مشخصی پایین تر است.

۴- بررسی میزان کارایی یارانه پرداختی برای حامل های انرژی

در پرداخت یارانه انرژی یکی از اهداف پرداخت یارانه تامین حداقل مصرف مورد نیاز افراد و افت که در آمد جامعه و توزیع درآمد می باشد. در صورتی که پرداخت یارانه های انرژی بویژه در مورد فرآورده های نفتی که قیمت فروش آنها بصورت تصاعدی نمی باشد، بیشتر متوجه افشار مرفه و ثروتمند جامعه می باشد، زیرا مصرف بیشتر با یارانه بالاتری همراه می باشد و با توجه به اینکه مصرف بیشتر معمولاً به طبقات مرفه جامعه تعلق دارد. برای مثال همانطور که از جدول ۳ می توان ملاحظه نمود، مرفه ترین خانوارهای جامعه در سال ۱۳۷۵ حدود ۴۰ درصد از یارانه بنزین را به خود اختصاص داده اند، در حالیکه این مقدار برای خانوارهای دهک اول تنها ۰/۷ درصد است. به عبارت دیگر خانوارهای ثروتمند بیش از ۵۶ برابر کم درآمدمترین خانوارها از یارانه بنزین برخوردار بوده اند.

این رقم در مورد گازوئیل به ۳۱ برابر می رسد. در مورد برق نیز، با وجود نرخهای تصاعدی ارقام سال ۱۳۷۶ نشان می دهند که خانوارهای با مصرف ۵۰۱ تا ۷۵۰

کیلووات ساعت در ماه نزدیک به ۲۴ برابر خانوارهایی که کمترین مصرف را داشته‌اند، از یارانه در ماه نزدیک به ۲۴ برابر خانوارهایی که کمترین مصرف را داشته‌اند، از یارانه برق برخوردار بوده‌اند.

در پرداخت یارانه انرژی یکی از اهداف دیگر حمایت از صنایع و تولیدات داخلی در مقابل صنایع و تولیدات سایر کشورها می‌باشد.

از آنجا که بسیاری از صنایع و تولیدات داخلی از انرژی ارزان بعنوان یک مزیت نسبی استفاده می‌نمایند و در عین حال هرچه که بنگاه‌های تولیدکننده ناکارتر باشند به نسبت از یارانه انرژی بیشتری برخوردار خواهند بود. لذا می‌توان ادعا نمود که یارانه‌های انرژی در دستیابی به این هدف خود نیز ناتوان بوده‌اند. بعلاوه علی‌رغم استفاده صنایع و تولیدات داخلی از انرژی ارزان در طول سالیان متمادی گذشته، هنوز این صنایع و تولیدات نتوانسته‌اند با صنایع و تولیدات مشابه سایر کشورها رقابت نمایند.

یکی دیگر از اهداف یارانه، کنترل تورم می‌باشد در صورتی که باید اذعان داشت که افزایش قیمت‌های انرژی، بویژه زمانی که با انتظارات تورمی همراه باشد، می‌تواند به افزایش سطح عمومی قیمت‌ها منجر شود. اما افزایش قیمت‌های انرژی درآمدی برای دولت ایجاد می‌کند که باعث کاهش کسری بودجه دولت شده و به تبع آن کاهش تورم را بدنبال خواهد داشت.

جدول (۳) متوسط هزینه حامل‌های انرژی در خانوارهای شهری به تفکیک دهک‌های هزینه -

سال ۱۳۷۵

۴- مواردی که مشمول یارانه می گردند

- کالاهایی که می بایست مشمول یارانه گردند دارای ویژگی های ذیل می باشند.
- ۱- کالا باید دارای ضریب اهمیت ویژه در سبد مصرفی خانوار باشد. تا بتواند انتقال درآمدی در جامعه را ایجاد نماید.
 - ۲- کالاهای تحت یارانه قرار گرفته بایستی در اختیار عموم و خصوصاً افرادی که در مناطق محروم و نواحی روستایی زندگی می کنند قرار گیرد.
 - ۳- کالاهای انتخابی باید دارای کشش درآمدی پائین باشد. یعنی کالای پست یا ضروری برای طبقات کم درآمد جامعه باشد.
- با توجه به ویژگی های کالاهای مشمول یارانه مواردی که مشمول یارانه می گردند بصورت ذیل می باشد.

۴-۱- کالاهای حیاتی و استراتژیک

از جمله مواردی که دخالت دولت در اقتصاد را توجیه پذیر و یا حتی الزامی می گرداند، زمانی است که تولید کالاهای حیاتی و استراتژیک مطرح می گردد. از جمله گندم، ذرت و غیره که حیات اقتصادی و زندگی معیشتی جوامع بدان بستگی زیادی دارد. لذا حمایت دولت (پرداخت یارانه) منطقی به نظر می رسد.

۲-۴- صنایع نوپا

در روند اقتصادی حمایت از صنایع نوپای داخلی و تولیدات صنعتی در مقابل تولید دیگر کشورهای صنعتی حائز اهمیت می باشد. بحث یارانه ها بدین لحاظ مطرح می گردد که اگر مکانیسم وزار بخواند عمل نماید ممکن است قیمت های تعادلی آنقدر بالا باشند که در کوتاه مدت و حتی میان مدت صنایع نوپا قدرت رقابت خود را از دست دهند. لذا در موارد فوق، که صنایع نوپا قدرت رقابت را از دست می دهد، لزوم حمایت دولت عنوان می گردد.

۳-۴- کالاهای عمومی^۱ (Free-Rider Problem)

دولت می بایست تولید کالاهای عمومی را به عهده گیرد. کالاها و خدمات عمومی دارای دو ویژگی می باشند، اولاً مصرفشان قابل انحصار به فرد یا گروه خاصی نیست (مانند هوای تمیز و دفاع ملی)، ثانیاً مصرف فرد یا گروهی موجب کاهش مصرف دیگران نمی گردد.

۴-۴- صنایع با هزینه ثابت بالا

در صنایع مانند راه آهن یا جاده سازی که هزینه ثابت بالایی دارند و هزینه نهایی در ارتباط با یک مصرف کننده آن بسیار کم می باشد، تولید آن برای بخش خصوصی اقتصادی نمی باشد لذا لزوم یارانه و اعمال آن از طریق دولت الزامی به نظر می رسد.

¹ Layard/Walters "Microeconomic Theory" pp. 195-198.

۵-۴- صنایع راکد

دولت به بخش های اقتصادی که در حال رکود می باشند یارانه پرداخت می نماید.
تا از حالت رکود اقتصادی خارج شوند.

۶- یارانه پرداتی به حامل های انرژی در هر یک از بخش ها

چنانچه برای محاسبه یارانه انرژی، ارزش اقتصادی انرژی را معادل قیمت های صادراتی بدانیم، آنگاه می توان ادعا نمود که در بسیاری از سالها قیمت های فروش داخلی حتی کمتر از ۱۰٪ ارزش اقتصادی آن بوده است. طبق نظر کارشناسان انرژی کشور، قیمت های تمام شده حامل های مختلف انرژی بصورت جدول (۱) می باشد.

مقادیر مزبور قیمت هایی را نشان می دهد که در صورت دریافت آنها از مصرف کنندگان انرژی، بنگاه های تولید کننده برای تداوم عرضه انرژی نیازی به دریافت یارانه از دولت نداشته و حتی قادر خواهند بود که ارزش ذاتی نفت خام و گاز طبیعی را که جزو منابع ملی و متعلق به تمامی نسلهای حال و آینده است، را به دولت بپردازند.

با توجه به قیمت های مندرج در جدول (۱) و اختلاف آن با قیمت های فروش داخلی، می توان دید که سالانه مصرف کنندگان انرژی از یارانه ای بیش از ۳۰ هزار میلیارد ریال برخوردار بوده اند. برای آنکه تصویر دقیقتری از حجم یارانه های اعطایی بدست آید، تنها اشاره می شود که حجم یارانه انرژی در سال ۱۳۷۵ حدود ۳۱۷۶۰

میلیارد ریال بوده (جدول ۲) که ۵۰٪ کل سرمایه گذاری کشور، ۵۵٪ کل درآمد عمومی دولت، ۱/۶ برابر بودجه عمرانی و ۵۹ برابر کسری بودجه در آن سال می باشد.

برآورد میزان یارانه حامل های انرژی در سال ۱۳۷۵،

۷- طبقه بندی یارانه در حسابهای ملی

یارانه در حساب های ملی به دو دسته مستقیم و غیرمستقیم تقسیم می شود. پرداخت هایی که بیشتر بصورت زیانکرد و عملیاتی و دریافت کنندگان آن کاملاً مشخص و دارای شخصیت حقوقی باشند، یارانه مستقیم نامیده می شوند.

از جمله این یارانه ها، جبران زیان کردهای موسسات و سازمان هایی که کالاها و خدمات زیر بنایی را جهت تامین منافع، تولید می کنند. بعلاوه جبران خسارت های اتفاقی و پیشگیری خسارات احتمالی در شمار همین نوع یارانه است. یارانه هایی که جنبه کالایی داشته و گیرندگان آن متعقدند غیر مستقیم می نامند. از جمله این یارانه ها، آندسته یارانه هایی است که بابت تثبیت قیمت مصرف کننده و یا تضمین قیمت برای تولید کننده پرداخت می شود است این یارانه ها بیشتر جنبه تثبیت قیمت ها و توزیع مجدد درآمدها را دارد و امکان سوء استفاده در آنها بسیار زیاد است.

یارانه های مستقیم در عین حال شامل فروش کالاهای تجاری به قیمتی کمتر از قیمت خرید، هدایا و کمک های دولت از محل حساب جاری به شرکت های عمومی می شود. یارانه های غیرمستقیم کمک هایی است که براساس ارزش کالای تولید،

صادر یا مصرف شده و نیروی کار و زمین بکار گرفته شده جهت تولید آن و یا به کالاهای صادراتی ویژه، جهت پائین نگهداشتن قیمت آنها تعلق می گیرد و به دو دسته کمک های بلاعوض کالاهای مصرفی و کالاهای تولیدی تقسیم می شود.

کمک های بلاعوض کالاهای مصرفی مانند یارانه کالاهایی از قبیل: روغن، شکر، نان، سمان، بنزین، قند، گوشت، مرغ و.. می باشد.

کمک های بلاعوض کالای تولیدی که عموماً از طریق فروش کالاهایی که موجب ازدیاد تولید شده و یا فروش مواد اولیه ارزان تر از قیمت بازار به تولید کننده صورت می گیرد از قبیل کود شیمیایی و نظایر آن.

۸- روش های پرداخت یارانه

روش های پرداخت یارانه از سه دیدگاه قابل بررسی می باشند:

۱- تقسیم بندی روش های پرداخت یارانه از نظر مصرف کننده یارانه

۲- تقسیم بندی روش های پرداخت یارانه از نظر روش توزیع یارانه

۳- تقسیم بندی روش های پرداخت یارانه از نظر مشمول یارانه بر واحد یا بهاء

کالا

در ادامه هر یک از سه دیدگاه فوق مورد بررسی قرار می گیرد.

۸-۱- روش های پرداخت یارانه از نظر مصرف کنندگان یارانه

از نظر مصرف کننده یارانه روش های پرداخت را می توان به دو دسته تقسیم نمود:

- یارانه در جهت حمایت از مصرف کننده (اعمال سیاست سقف قیمت)

- یارانه در جهت حمایت از تولید کننده (اعمال سیاست کف قیمت)

در ادامه هر یک از روش های فوق مورد بررسی قرار می گیرد.

۸-۱-۱- یارانه در جهت حمایت از مصرف کننده (اعمال سیاست سقف قیمت)

در این روش دولت یک حداکثر یا سقف قیمتی را برای یک کالا وضع می کند، اثر این تصمیم بروز کسری برای آن کالا می باشد (که موجب ایجاد بازار سیاه و لزوم سهمیه بندی را به همراه دارد). شکل (۱) سقف قیمت P_C را نشان می دهد. قانوناً کسی نمی تواند X را بیشتر از P_C برای هر واحد بفروش رساند، یعنی زیر قیمت تعادلی P_C قیمت سقف تعیین گردیده است.

از آنجا که میزان عرضه در سقف قیمت با قیمت P_C ، X_S می باشد و مقدار تقاضا به دلیل پایین بودن قیمت X_D است، لذا شاهد مازاد تقاضا $X_S X_D$ هستیم.

شکل (۱)

چون مقدار عرضه شده کمتر از میزان تقاضا در سقف قیمت است، باید روش هایی جهت تخصیص میان تمامی کسانی که مایلند و توانایی خرید میزان بیشتری را دارند، وجود داشته باشد. فروشندگان ممکن است روش را در نظر بگیرند به اینصورت که

مصرف کنندگان با توجه به ایستادن در صف کالا را خریداری، یا حتی ممکن است بازار سیاه در این زمینه ایجاد گردد.

دولت برای حمایت از مصرف کنندگان به ویژه افراد کم درآمد حداکثر قیمتی را در قیمتی پایین تر اعمال می نماید، که موجب مازاد تقاضایی به اندازه bb' می گردد. یکی از راههای از بین بردن این کمبودها، روش جیره بندی یا سهمیه بندی است. راه دیگر واردات است. در غیر اینصورت بدلیل کمبود کالا بازار سیاه ایجاد می گردد.

عرضه و تقاضا (شکل ۲) تا نقاط b و b' به ترتیب شکل (۱) می باشد، ولی اضافه بر b قیمت P_c برای هر واحد عرضه بیشتر، تولید کننده قیمت بیشتری را طلب می نماید، لذا عرضه در نقطه b دورانی به چپ خواهد داشت و شیب عرضه بیشتر می گردد. یعنی به ازای هر واحد تولید شده قیمت بیشتری درخواست می کند که این شیب بستگی به مجازات و خطر در بازار دارد. نهایتاً عرضه ممکن است عمودی شود و به همین ترتیب در مورد تقاضا.

سپس محل تلاقی این دو منحنی در بازار سیاه قیمت آن کالا را در بازار سیاه بوجود می آورد.

شکل (۲)

در هر حال، وقتی سقف قیمت ها اعمال می گردد، تخصیص به دو صورت (مکانیسم بازار یا غیر آن) انجام می گردد. در این حالت تعدادی از مصرف کنندگان از سقف قیمت منفعت می برند، یعنی کسانی که با بهره مندی کافی از مقدار x_s در عین

حال قیمت کمتری را برای هر واحد خواهند پرداخت.

شکل (۱) نشان دهنده انتقالات درآمدی از تولید کنندگان به مصرف کنندگان است. قبل از سقف قیمت خریداران P_C می پردازند که به ازای هر واحد است که توسط آنها خریداری می گردد. قیمت P_e در شرایط سقف سقف قیمت و سطح $(P_e - P_c) * x_s = A$ عایدی است که خریداران قبلاً به فروشندگان می پرداخته اند و اکنون از آن منتفع می شوند. زیرا قیمت ها پایین تر است. خریداران به عنوان یک گروه عایدی یکسان از سقف قیمت بدست نمی آورند زیرا تمامی خریداران نمی توانند مقداری که می خواهند خرید نمایند.

باید توجه داشت که هزینه ها شامل هزینه تخصیص از طریق ایستادن در صف و یا بازار سیاه نیز می گردند. فروشندگان در سقف قیمت ها نیز فر می کنند. آنها واحدهای کمتری را در قیمت های پایین تر بفروش می رسانند. بنابراین کل درآمدشان کاهش می یابد. در شکل (۳) قبل از سقف قیمت، درآمد عبارت بود از سطح op_eax_e و بعد از آن فقط سطح op_cbx_s می باشد. مازاد عرضه کننده یا تولید کننده به اندازه obp_cpe و مازاد مصرف کننده به اندازه ode بعلاوه مقداری که کمتر از $pedd$ کاهش می یابد. بنابراین کاهش قطعی رفاه جامعه به اندازه adb از اعمال سقف قیمت p_c و کمبود تولید ایجاد می گردد!

¹ Layard/Walters "Microeconomic Theory"

شکل (۳)

دولت برای جبران این نقصیه یارانه ای معادل $p_e a c p_e$ به تولید کننده پرداخت می نماید تا تولید کننده به اندازه X_e تولید نماید. ولی هنوز مازاد تقاضا $X_e X_d$ وجود دارد که موجبات سهمیه بندی یا بازار سیاه را فراهم می آورد. اگر دولت بجای میزان یارانه eb به اندازه $e'b'$ به تولید کننده پردازد مشکل بازار سیاه و یا جیره بندی مرتفع می گردد. در این صورت افزایش رفاه مصرف کننده که در سطح زیر منحنی تقاضا است $p'_e d'b'$ و تولید کننده $p'_e e'p'_e$ و یارانه پرداختی سطح $p'_e e'p'_e$ می باشد که قاعدتاً این مقدار باید مثبت باشد تا این سیاست یارانه از طرف دولت اعمال گردد که در اینصورت این سیاست در جهت حمایت از مصرف کننده تلقی می گردد.

۲-۱-۸- یارانه در جهت حمایت از تولید کننده (اعمال سیاست کف قیمت)

دولت اگر احساس نماید که عرضه کنندگان کالا یا تولید کنندگان کالا در آمدی را که باید بدست نیاورده اند، قیمتی حداقل یا قیمت کفی را برای کالای آنها اعمال می نماید. نتایج چنین سیاستی در شکل (۴) ملاحظه می گردد.

شکل (۴) تاثیر قیمت کف

جایی که مقدار و قیمت تعادلی به ترتیب p_e, X_e می باشند، دولت حداقل قیمتی مثل p_f را اعمال می نماید. تقاضای مصرف کننده به X_d تقلیل و عرضه امکانی به اندازه $X_d X_e$ بوجود می آید. به عبارت دیگر با نگهداشتن قیمت در سطح p_f ، دولت باید راههایی

جهت خرید فایل word به سایت www.kandooch.com مراجعه کنید یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۰۵۱۱ تماس حاصل نمایید

جهت محدود کردن عرضه بیابد یا اینکه دولت بتوافقی جهت خرید این مازاد برسد،

همانطور که بنگاهها مایل به افزایش عرضه اند و همانگونه که بنگاه های جدید جلب

صنعت می شوند، بواسطه قیمت بالاتر، مقدار مورد عرضه در p_f افزایش می یابد.

اگر منحنی عرضه بلند مدت باشد، مقادیر افزایش یافته عرضه موجب مازاد عرضه

بیشتری از کالای بفروش نرفته می گردد. یعنی $X_d X_s$ که اکنون دولت باید آنرا خریداری

نماید. بنابراین باید راههایی را جستجو نمود که موجب می شود تا تولید کنندگان

تولید را در سطح X_d نگهدارند، بدین معنی که دولت بسادگی می تواند تولید را در

سطح X_d بوسیله قانون محدود نماید. خط عمودی ترسیم شده از X_d منحنی عرضه

جدید و یک قیمت در سطح p_f بازار را به تعادل می رساند. (به همراه درآمد کمتری

برای تولید کنندگان)

برای تولید کنندگانی که X_d از سطح تولید را بفروش رسانند سطح هاشور خورده B

نمایانگر یک (انتقال درآمدی) یا $(p_f - p_e)$ درآمد اضافی کسب شده بر هر واحد است.

(در واقع یارانه ای است که از طرف دولت به تولید کنندگان که فقط برای سطح

فروش X_d پرداخت شده است.) عده ای از تولید کنندگان بدلیل مازاد در عرضه $(X_e X_d)$

منتفع نشده و درآمدی کسب نمی کنند، مگر اینکه دولت اقدام به خرید این مازاد

نماید.

میزان زیان طبق شکل (۴) معادل سطح $(X_d - X_e) * p_e$ باشد لذا برای حل این مشکل

دولت با خریداری میزان $X_d X_s$ در قیمت p_f موجبات افزایش در تولید را فراهم می آورد

و به میزان ab با سطح p_{fabp_e} (منهای سطح B) یارانه جهت حمایت از تولید کنندگان
صرف می نماید.

۸-۲- روش های توزیع یارانه

با توجه به شرایط مختلف برای پرداخت یارانه یکی از روش های زیر استفاده
می گردد.

- سیستم سند هزینه یا رسید^۱

- سیستم یارانه همه یا هیچ

- توزیع براساس کوپن

- توزیع براساس صف

در ادامه هر یک از روشهای پرداخت یارانه مورد بررسی قرار می گیرند.

۸-۲-۱- سیستم سند هزینه یا رسید

در این سیستم دریافت کنندگان کالاها را بطور مستقیم دریافت نمی کنند ولی با حق
اشتراکی که دارند، رسیدهایی دریافت کرده که به آنها این حق را می دهد که کالاهای
ویژه‌ای با آن دریافت نمایند. دو مثال یا نمونه از سیستم فوق در شکل های ۵ و ۶ نشان
داده شده است. به عنوان مثال سیستم سند هزینه ای کارت راه آهن در انگلستان به
عنوان یک سیستم تبعیض قیمت بکار گرفته می شود. کارتهای راه آهن، که جهت افراد

¹ Voucher Systems

مسن و دانش آموزان و دانشجویان و دیگر گروه های ویژه ای است، در عرض یکسال قابل استفاده است و این حق را می دهد که با کاهش چشمگیری از کرایه راه آهن، از این وسیله استفاده گردد. در شکل ۵ اثر این روش بصورت انتقال خط بودجه به دریافت کننده این یارانه از AB به CD است. بطوریکه AC عبارتست از یک انتقال درآمدی ثابت و نیز هر واحد قیمت کاهش یافته که بصورت کاهش شیب خط بودجه است.

شکل (۵) سیستم سند هزینه با حق کاهش قیمت و استفاده

مثال دیگر سیستم سند هزینه مربوط به رسی یا ژتون غذا است. در ساده ترین شکل آن برنامه ای است که اعانه ای معادل هزینه غذای نرمال و عادی وضع می گردد. بطوری که مشترکین آن، رسید غذاها را دریافت می کنند و این رسیدها قابل مبادله و معاوضه می باشند. پولی که در مقابل این رسیدها یا ژتون ها پرداخت می گردد از ارزش مواد غذایی آن به مراتب کمتر است. این شرایط در شکل (۶) نشان داده شده است.

این پرداخت به اندازه AD است و مقدار کالایی که بوسیله این سیستم می توان مصرف نمود معادل DY می باشد.

از آنجا که رسیدهای مذکور قابل مبادله و خرید و فروش در بازار است، بنابراین این خط بودجه جدید عبارت از DYC می باشد و با توجه به نقشه بی تفاوتی نقطه بهینه مصرف Y است.

۲-۲-۸- سیستم یارانه همه یا هیچ

از آنجا که دریافت کننده بالقوه این یارانه باید پذیرای مقادیر معین و ثابت سبد کالا در یک قیمت ثابت باشد، لذا در این سیستم امکان جابه جایی در خط بودجه جدید از بین می رود.

شکل (۷) سیستم یارانه همه یا هیچ

از آنجا که هیچ امکانی برای مصرف بیشتر یا کمتر از مقدار پیشنهادی در اجرای این طرح وجود ندارد به همین دلیل این سیستم بنام همدلی هیچ نامگذاری شده است. چنین یارانه ای در شکل (۷) نشان داده شده است. مقدار پیشنهادی S_2 توسط یارانه ای به میزان AC به دریافت کننده آن ارائه می گردد.

بنابراین یارانه پیشنهادی بصورت نقطه مصرفی Y ظاهر می گردد. بگونه ای که یارانه اعمالی بر هر واحد Q می باشد. خطی که از بالای منحنی بی تفاوتی I_1 عبور می نماید، مطلوبیت را در صورت قبول یارانه پیشنهادی به حداکثر می رساند. اگر نقطه ای مثل Y در زیر منحنی بی تفاوتی I_1 باشد. بنابراین یارانه پیشنهادی را می گردد. اگر سطح مصرف مورد نظر در این طرح به طور دقیق انتخاب نشده باشد با وجود امکان جانشینی بر خط بودجه جدید که بالاتر از خط بودجه قبلی است، این نتیجه نیز می تواند بعنوان نقطه بهینه مطرح گردد که مصرف کننده سطح کمتری از کالای یارانه ای را نسبت به قبل به مصرف می رساند. چنین سبد مورد قبولی مانند y' است که شامل مصرف کمتری از کالای یارانه ای در مقایسه به قبل از یارانه ای نقطه X

می باشد و چون هدف مورد نظر این سیستم حامل نشده است پس چنین سیستم‌هایی ممکن است به نتایج نامطلوبی نیز منجر شوند.

نقطه هدفی چون W در مقایسه با مصرف اولیه و در نقطه X قابلیت اجرای بهتری را دارا می باشد. چنین سببی بطور نسبی ارزانتر است و معمولاً از طریق سیستم ساده کاهش قیمت آنرا نمی توان بکار گرفت!

۳-۲-۸- توزیع براساس کوپن

سیستم توزیع کوپنی معمولاً هنگامی مورد استفاده واقع می شود که کالائی محدود بوده و عرضه آن بی کشش باشد. بعنوان مثال آب در طول دوره کمبود، غذا در هول جنگ یا پارکینگ اتومبیل در یک شهر پر ازدحام.

در این مواقع تنها راه حل تضمین برخورداری برخی یا همه افراد از یک مقدار حداقل از کالای شدیداً کمیاب عبارتست از ممانعت از اعمال قدرت خرید آن گروه از آحاد مصرفی در بازار است که از قدرت خرید بالاتری برخوردار می باشند.

ویژگی اساسی سیستم توزیع کوپنی آنستکه "ارائه کوپن شرط لازم و ضروری برای دریافت کالا خواهد بود". کنترلهای دولت در زمینه ایجاد عدالت در مصرف از طریق توزیع اولیه کوپنها به مصرف کنندگان صورت می گیرد. کوپنها می توانند قابل انتقال و فروش در میان مصرف کنندگان باشند یا اینکه مصرف کنندگان مجاز به فروش کوپنها

¹ Millward/Parker/Rosenthal, "Public Sector Economic"

نباشند. بعلاوه نحوه تخصیص کوپنها می تواند یا بصورت مساوی برای همه و یا برحسب موارد گوناگون استفاده، متفاوت باشد.

دامنه شمول سیستم توزیع کوپنی نیز برحسب گستره های جغرافیایی، جمعیت و کالائی نیز می تواند متفاوت باشد. که در اینصورت برحسب مورد، آثار و تبعات متفاوتی را در زمینه های توزیع درآمد، مصرف و هزینه اجرا از خود بر جای گذاشته و جهت تحقق اهداف خاصی مفید خواهند بود.

عموماً افراد همچنان ملزم به پرداخت یک قیمت پولی برای دریافت کالاهای کوپنی می باشند. اگر جیره بندی کاملاً موثر و نتیجه بخش باشد، قیمت پولی (با عرضه رقابتی کالا) پایین تر از عدم اجرای جیره بندی خواهد بود. ابتدا حالت غیر قابل انتقال بودن کوپنها را در نظر می گیریم و تحت این شرایط تقاضا در هر قیمت معین نسبت به قبل پایین تر خواهد بود. زیرا برخی از مصرف کنندگان که مایلند تا قیمت بیشتری را بابت کالا پرداخت کنند، دارایی کوپنی که آنها را مجاز به تحقق این خواستشان نماید، نخواهند بود.

در نمودار شماره (۹) وضعیتی از این نوع نشان داده شده است.

شکل شماره (۹)

منحنی تقاضا موثرای اثر توزیع کوپنی و با توجه به چگونگی توزیع آنها از وضعیت D به سمت پائین و چپ و به وضعیت D_{rd} انتقال یافته است. در این نمودار Q_c تعداد کل کوپنهاست همانگونه که نشان داده شده است در اثر این امر تقاضا از Q_0 به Q_c و

قیمت نیز از P_0 به P_C کاهش یافته و تمامی کوپنها مورد استفاده واقع شده اند.

در نمودار (۱۰) وضعیتی نشان داده شده است که در آن برخی از کوپنها مورد استفاده قرار نگرفته باشند. در این حالت منحنی تقاضا در سطحی پائین تر از تعداد کل کوپنها منحنی عرضه را قطع خواهد نمود. بدیهی است که قیمت در توزیع کوپنی همچنان پائین تر از قیمت بدون استفاده از کوپن ($P_{nt} < P_0$) بوده و مقدار تعاونی نیز کمتر از تعداد کل کوپنهای منتشره خواهد بود.

عدم استفاده از کوپنهای ($Q_C - Q_T$) در حقیقت از جانب آن گروه از دارندگان کوپن صورت می گیرد که ارزش نهایی یک واحد بیشتر از کالای جیره بندی شده برای آنها کمتر از P_{nt} می باشد.

شکل شماره (۱۰)

سیستم کوپنی براساس عدم قابلیت انتقال و فروش معمولاً موجب عدم کارایی در مبادله می شود زیرا عرضه جیره بندی شده به مصرف کنندگانی که مایلند تا حداکثر قیمت را برای آن پردازند، اختصاص داده نمی شود. بهر حال اگر کوپنها قابل انتقال باشند، کارایی در مبادله حاصل خواهد آمد. زیرا مصرف کنندگان که تمایل و توانایی بیشتری به مصرف کالای کوپنی دارند بسادگی قادر خواهند بود تا آنرا از کسانی که تنها تمایل به مصرف بخشی از مقادیر کالای کوپنی دارند، خریداری نمایند. تحت این شرایط قیمت کل کالای کوپنی برابر قیمت پولی آن بعلاوه هزینه فرصت عدم فروش جیره کوپنی قابل انتقال خواهد بود.

نمودار (۹) نشان می دهد که منحنی تقاضا تحت شرایط قابلیت انتقال کوپنها D_t تا پیش از زمانی که آن در تعداد کل کوپنها Q_C عمودی شود بر منحنی تقاضای معمولی منطبق خواهد بود. گرچه قیمت پولی کالای P_r در نتیجه امکان انتقال و فروش کوپنها تحت تاثیر قرار نمی گیرد، اما قیمت کل کالا در برگیرنده قیمت کوپن نیز خواهد بود. $(P_r + P_c)$ از آنجائیکه عرضه کوپنها ثابت می باشد، قیمت آنها بوسیله اختلاف بین تقاضا برای کالا و قیمت عرضه آن در حد، تعیین می شود.

در نمودار (۱۰) اثر قابل فروش ساختن کوپنها تا حدودی متفاوت خواهد بود. هنگامیکه کوپنها قابلیت فروش می یابند، دیگر کوپن بدون استفاده این وجود نخواهد داشت و لذا قیمت پولی کالا از سطح قیمت آن در وضعیت غیر قابل انتقال بودن کوپنها P_{nt} به P_t ، یعنی جائیکه منحنی عرضه D_t را قطع می نماید، افزایش خواهد یافت. بنابراین فراهم آوردن امکان فروش و انتقال کوپنها موجب افزایش مصرف کالای کوپنی در یک قیمت پولی بالاتر خواهد شد.

جیره بندی با قابلیت فروش کوپنها هنگامیکه اختلاف در مصرف امکان داتشه و درک آن مشکل نباشد، دارای یک امتیاز اداری خواهد بود. در صورت عدم آگاهی از اینکه مصرف کنندگان تقاضایشان برای کالای جیره بندی شده کم یا زیاد است، مسئولین می توانند تعداد بسیار زیادی کوپنهای غیرقابل انتقال و فروش را منتشر نموده و از این طریق سبب شوند که منحنی تقاضای جیره بندی شده، منحنی عرضه را در قیمتی بالاتر قطع نماید. اما چنانچه کوپن ها قابل خرید و فروش باشند، آنها قادر

خواهند بود تا سهولت به میزان عرضه موجود، کوپن منتشر نمایند.

قیمت پولی کالای جیره بندی شده تحت این شرایط همیشه معادل قیمت عرضه برای آن مقدار خواهد بود.^۱ جهت مقایسه آثار رفاهی جیره بندی با قابلیت فروش و عدم قابلیت فروش کوپنی حالتی را در نظر می گیریم که به هر فرد کوپنی یکسان اختصاص یافته و قیمت پولی نیز بسیار اندک و صفر باشد. همچنین فرض می کنیم که بازار از دو فرد (گروه) B, A تشکیل شده و قصد داریم تا عرضه ثابت X_0 (عرضه کاملاً بی کشش) را بین آن دو براساس کوپن توزیع کنیم.

نمودارهای ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ تحت شرایط کارکرد مکانیسم قیمت فرد A معادل X^{ao} و فرد B معادل X^{bo} را بخود اختصاص خواهند داد و قیمت P^0 خواهد بود. اینک فرض کنید که مکانیسم توزیع براساس کوپن و غیر قابل فروش بدون آن برقرار شده و $X^{ao} - \lambda$ به فرد A و $X^{bo} - \lambda$ به B در قیمت ثابت اختصاص یابد. تغییرات رفاهی در اثر اعمال این نحوه توزیع برای فرد A معادل $(b-a)$ و فرد B معادل $(f+e)$ و عرضه کنندگان x برابر $(-b-f-e-d)$ بوده و نتیجتاً کل تغییرات رفاه معادل $(-a-b)$ خواهد بود. بنابراین براساس این نحوه توزیع به غیر از برای حالت λ_∞ همواره یک عدم کارایی در سیستم وجود خواهد داشت. حال اگر امکان فروش کوپن مجاز باشد و همچنان قیمت پولی را صفر فرض کنیم آنگاه قیمت هر واحد کوپن با توجه به تحلیلی که گذشت معادل P^0 خواهد شد.

¹ Friedman, OP, CIT, PP 427-475

بدین ترتیب توزیع مشابه حالت حاکمیت مکانیسم قیمت گردیده و زیان رفاهی
جیره بندی براساس کوپن از میان خواهد رفت. زیرا اینکه تغییرات رفاهی برای فرد A
معادل $(+b)$ و فرد b معادل $(+f+e+d)$ و عرضه کنندگان برابر $(-b-f-e-d)$ و نتیجتاً کل
تغییرات یا زیان رفاهی معادل صفر خواهد بود. منتهی تحت شرایط اخیر یک انتقال
درآمدی از فرد A به میزان λP^0 به فرد B صورت خواهد گرفت. بعبارت دیگر
سیستم توزیع براساس کوپن با قابلیت فروش منجر به یک توزیع مجدد درآمد بویژه
بمنفع کسانیکه جیره بالائی را نسبت به تقاضایشان در قیمت های بازار آزاد دریافت
می دارند، خواهد شد.^۱

نمودار شماره ۱۱

نمودار شماره ۱۲

نمودار شماره ۱۳

۴-۲-۸- توزیع براساس صف

خصوصیت بارز توزیع براساس صف آنستکه کالاها در بسترهای محدود و کاملاً
معین توزیع می شوند. بعلاوه فردیکه در ابتدای صف قرار دارد، نمی تواند هر مقدار
کالائی را که طالب است، بدست آورد. قاعده در تعیین مقدار معمولاً بدین صورت
است که بیش از X_0 به ازاء هر خریدار تحویل نمی شود.

بنابراین هر فرد این امکان برایش فراهم است که زمان معینی را در صف به منظور
بدست آورد حق خرید مقدار مشخصی از کالاها و خدمات صرف کننده برای سهولت
تحلیل فرض می کنیم که قیمت پولی کالا برابر صفر باشد. بنابراین چنانچه صفی

¹ Walters & Layard, OP, CIT, PP 200-201

وجود نداشته باشد، مصرف کننده نشان داده شده در نمودار (۱۴) X_1 واحد از X را طالب خواهد بود. اما حداکثر جیره ایی که او می تواند بدست آورد برابر X_0 می باشد. برای این مقدار کالا او مایل خواهد بود تا ناحیه $a+b$ را پردازد. لذا با فرض صفر بودن قیمت پولی، این مقدار نشان دهنده حاصلضرب تعداد سامانی که او تمایل دارد در صف صرف نماید در ارزش هر ساعت صرف شده در صف خواهد بود. بنابراین با مشخص بودن ارزش وقت هر فرد بسادگی می توان تعداد ساعاتی را که او مایل می باشد تا در صف برای بدست آوردن X_0 واحد صرف نماید، محاسبه نمود.

حال چنانچه این ساعت را برای تمامی افراد جامعه نموده و آنها را مرتب نمائیم آنگاه می توانیم منحنی تقاضای بازار برای بسته ها را، که هر یک در برگیرنده X_0 واحد از کالای مورد نظر می باشند، بدست آوریم ۱۵ و ۱۶. در نمودار ۱۵ فرض بر آن است که تعداد ساعاتی که مصرف کنندگان مایلند تا در صف بایستند، متفاوت می باشد. از این رو یک منحنی تقاضا با شیب منفی حاصل شده است اگر تعداد بسترهای موجود برابر S_0 باشد، آنگاه وقت صرف شده در صف تعیین خواهد شد. (که فرض می شود برای همه افراد در صف یکسان باشد) بدین ترتیب مشخص می شود که مطابق معمول خریدار نهائی رانتی (اضافه رفاهی) کسب نخواهد نمود، اما خریدارانم میانی اضافه رفاهی از این بابت بدست خواهند آورد.

به منظور مقایسه مستقیم اثرات رفاهی توزیع براساس صف و قیمت، حالتی را در نظر می گیریم که در آن همه افراد مایل باشند تا زمان مشابهی را برای دستیابی به یک

بستر صرف نمایند. (نمودار ۱۶) زیرا در این حالت مقدار تعادل زمان ایستادن در صف دقیقاً معادل زمانی است که هر فرد واقع در صف، مایل است برای آن صرف نماید. بنابراین تحت این شرایط مزاد مصرف کننده همه افراد برابر صفر خواهد بود. چگونگی وقوع این امر بسادگی قابل درک است. جیره بندی براساس صف در واقع بصورت یک مسئله همه یا هیچ می باشد. زیرا یا فرد در صف می ایستد و x_0 را بدست می آورد و یا اینکه در صف نمی ایستد و هیچ چیز کسب نمی کند.

بنابراین فردیکه در شرایط نرمال (یعنی هنگامیکه می توانست مقادیر کمتر یا بیشتر از x_0 را در قیمت OA خریداری نماید). تنها ناحیه a را برای مقدار x_0 می پرداخت، اینک بایستی ناحیه $a+b$ را پردازد. البته برحسب منابع، منابع واقعی در فرآیند تخصیص صرف شده اند که در حالت مبادلات بدون هزینه پولی میان افراد هیچگاه چنین نمی شد.

بعبارت دیگر در حالت صف به میزان ناحیه b از منابع صرف شده اند، در حالیکه در حالت معمول چنین امری رخ نمی دهد. در حقیق قضیه کلی زیر برقرار است:

“بشرط یسکان بودن تقاضاها، کل مزاد مصرف کننده توسط هر فرمی از تخصیص غیر قیمتی که در آن فرد می تواند عملیاتی را به منظور واجد شرایط ساختن خویش برای کسب جیره انجام دهد و هزینه چنین عملی برای همه افراد یکسان باشد، صرف می شود.”

تا کنون فرض کرده بودیم که فرد در هر دوره تنها می تواند یکبار در صف بایستد.

چنانچه در عوض فرض کنیم که فرد هر چند بار که مایل باشد بتواند مجدداً وارد صف شود، آنگاه حتی اگر تقاضای افراد نیز یکسان باشند، مزاد مصرف کننده بفرض آنکه تعداد بسته ها بیشتر از تعداد افراد باشد، پدید خواهد آمد. زیرا اگر چه فرد به ازاء بسته نهایی خویش مزاد مصرف کننده ایی کسب نمی کند، اما بسترهای میانی برای او اضافه رفاهی را فراهم خواهند آورد.¹

ذکر چند نکته در این رابطه ضروریست. نخست آنکه چنانچه کشش درآمدی در تقاضای یک کالا کمتر از کشش قیمت باشد، انتظار بر آنستکه در یک سیستم توزیع براساس صف بصورتیکه فوق مطرح شد، احتمال کسب کالا برای افراد کم در آمد بیشتر از افراد ثروتمند باشد. و بالعکس اگر کشش در آمدی تقاضای کالائی بیشتر از کشش قیمتی باشد، احتمال کسب کالا برای افراد ثروتمند بیشتر از فقیر است. بعبارت دیگر می توان گفت که هرچه کالا لوکس تر باشد احتمال کسب کالا برای ثروتمندان بیشتر از فقرا خواهد بود.

نکته دیگر آنکه چون ارزش هر ساعت افراد کم درآمد عموماً کمتر از افراد با درآمد بالا می باشد، در شرایط برابر غالباً اثر درآمدی در نظام توزیع براساس صف کمتر از مکانیسم قیمت است. لذا انتظار بر آنستکه در نظام توزیع براساس صف وضع افراد کم درآمد بهتر از مکانیسم قیمت باشد. همچنین بایستی توجه نمود که در شرایط

¹ Walters & Layard, OP, CIT, PP 198-199

برابر، در سیستم صف اضافه رفاه تابعی از حجم بسته ها نبوده، بلکه تابعی از تعداد دفعاتی است که کالا تحویل گرفته می شود.

براساس تحلیل فوق روشن می شود که در سیستم توزیع براساس صف هزینه زمان که رابطه تنگاتنگی با هزینه فرصت از دست رفته دارد، نقش اساسی در شکل گیری تقاضای انفرادی و بازار کالا ایفاء می نماید. هزینه زمان عمدتاً مربوط به هزینه جستجو و هزینه انتظار در صف می شود. بدین ترتیب در مواردیکه دستیابی به کالا علاوه بر قیمت پولی کالا، مستلزم هزینه های جستجو انتظار در صف باشد تحلیل تقاضا نیازمند ملحوظ داشتن زمان لازم جهت دستیابی به کالا به عنوان یک عامل مهم خواهد بود. با توجه به این امر تقاضا را می توان بصورت زیر بیان نمود:

در این فرمول T_t بردار زمان لازم جهت خرید است که در برگرنده هزینه جستجو نیز می باشد در Y_t درآمد واحد مصرفی، P_t قیمت پولی لازم برای خرید کالا، Z_t نماینده سایر عوامل می باشد. واحد مصرفی، بهره برداری خود را مطابق با بودجه زمانی و همچنین بودجه نقدی خویش به حداکثر می رساند. این امر اساساً نقش مهمی در حل مشکل عدم تعادل موجود در بازار که می تواند در نتیجه قیمت های ثابت غیر قابل انعطاف پولی پایین تر از قیمت تعادلی بازار پدید آمده باشد، بعهده خواهد داشت. زیرا حتی هنگامیکه قیمت های پولی ثابت باشند، قیمت های زمانی متغیر بوده و به هنگام کمبودها می توانند حتی به سمت بینهایت نیز افزایش یابند. رابطه (۱) جزء دیگری از فرآیند بازاریابی را نیز نشان می دهد. واحد مصرفی ممکن است دریابد که

عرضه محلی از تقاضا فزونی می گیرد اما زمان انتظار را نیز بعنوان مانع در نظر بگیرد. این امر مجدداً مسئله انتخاب بین جستجو یا تجدید نظر در تخصیص بودجه را در پیش روی واحد مصرفی قرار می دهد. هر جزء از بردار قیمت های زمانی در رابطه (۱) شامل دو عنصر جستجو و انتظار می باشد. بعلاوه باید توجه داشت که هر دو جزء قیمت های زمانی در برگیرنده عناصر احتمالی می باشند. یعنی داریم:

که در آن T امید ریاضی زمان بازاریابی و T_s متوسط زمان لازم برای کسب اطلاعات درباره قابلیت دسترسی کالا (زمان جستجو) و P_r احتمال قابلیت دسترسی به کالا و $E(WAIT)$ طول انتظاری صف هنگامیکه کالا را بیش از میزان پیش بینی شده خریداری و ذخیره نماید. حتی اگر صف از نظر طول متوسط بوده و $S_t > Q_t$ باشد، احتمال یافتن کالا برابر یک است. این امر سبب تنزل A شده و به افزایش خریدهای جاری نسبت به خریدهای انتظاری می انجامد. با توجه به ملاحظات اخیر است که بعضاً پیشنهاد می شود که از زمان انتظار برای توزیع کالاهای مشمول یارانه برای گروه های ویژه استفاده شود.

۳-۸- روش های پرداخت یارانه از نظر مشمول یارانه بر واحد یا بهاء کالا

یارانه به دو صورت پرداخت می شود. یا بر واحد کالا و یا بصورت درصدی از بهاء کالا می باشد. در ادامه هر یک از موارد فوق بررسی می گردد.

۱-۳-۸- پرداخت یارانه بر واحد کالا

رولت می تواند بجای برقراری قیمت ثابت برای کالای مشخص، یارانه ثابتی را بر هر واحد مصرف یا تولید آن کالا وضع نماید. در سطح یک واحد مصرفی این امر بدین معنا خواهد بود که قیمت کالای تحت پوشش یارانه به میزان یارانه واحد اعمال شده، در کلیه سطوح قیمت قابل تصور برای آن، کاهش خواهد یافت. در سطح بازار اعمال یارانه معادل S بر هر واحد مصرف از کالای تحت پوشش، موجب انتقال به سمت راست و بالای منحنی تقاضای بازار از وضعیت D به D' خواهد شد. زیرا پس از برقرار یارانه، قیمت کالای یارانه ای در کلیه سطوح به میزان S واحد کاهش خواهد یافت که مسلماً با ثابت بودن سایر شرایط بر افزایش مصرف واحدهای مصرف کننده از کالای مزبور دامن خواهد زد.

نمودار شماره (۱۷)

حال چنانچه دولت قلمرو پیش برنامه یارانه ای خود را محدود به بخشی از اقشار جامعه نماید تحولی که از این بابت در سطح بازار رخ خواهد داد درست بمانند وضعیت فراگیر بودن گستره دامنه شمول یارانه خواهد بود. با این تفاوت که اینک میزان انتقال به سمت راست منحنی تقاضا کمتر از حالت قبل خواهد بود. این امر بدین دلیل است که تحت این شرایط برخلاف وضعیت پیش، قیمت بازار برای کلیه افراد داخل بازار یکسان خواهد بود.

بهمین ترتیب دولت ممکن است جهت حمایت از تولید کنندگان و

مصرف کنندگان کالای خاصی برای هر واحد تولید، یارانه ای معادل S وضع نماید، چنانچه منحنی عرضه پیش از وضع یارانه بصورت S باشد، این امر موجب خواهد شد که پس از برقراری یارانه منحنی عرضه به وضعیت S در نمودار ۱۸ انتقال یابد. بنابراین تحت این شرایط نیز اعمال یارانه واحد منجر به افزایش مصرف خواهد شد.

نمودار شماره (۱۸)

توجه داشته باشید که نتایج نهایی در زمینه تعادل در مقدار، در مورد فوق تا حدود زیادی به کشش های عرضه و تقاضای کالای یارانه ای وابسته است. به علاوه اعمال یارانه بر واحد نیز در چارچوبی مکانیزم قیمت تحقق یافته و آثار خود را ظاهر می سازد.

۲-۳-۸- یارانه بر بهاء کالا

یارانه بر بهاء کالا اشاره به وضع یارانه ثابتی بر قیمت کالای مورد نظر دارد. دولت می تواند حمایت خود را به صورت پرداخت درصد ثابتی از قیمت بازاری کالای خاص تحقق بخشد. برای مثال اگر قیمت کالای مورد نظر در بازار معادل P باشد و دولت تصمیم بگیرد که S درصد از آنرا بعنوان یارانه جهت حمایت از مصرف کنندگان پرداخت نماید، آنگاه قیمتی که هر واحد مصرفی خواهد داشت عبارت از:

$$P^C = P - SP = (1 - S)P$$

تحلیل نتایج و عواقب اعمال این نوع یارانه در سطح یک واحد مصرف کننده برای یک سطح معین هنگام تحلیل کاهش قیمت بصورت ثابت می باشد. منتهی مرات در این شرایط برای کلیه سطوح قیمتی متصور برای کالای مورد نظر اینک قیمت هایی که

واحد مصرفی با آن مواجه خواهد بود همواره به اندازه درصد ثابتی از قیمت های قبلی، پایین تر می باشد. (توجه کنید که در حالت اعمال یارانه بصورت قیمت ثابت واحد مصرفی تحت پوشش حالت اخیر، در کلیه سطوح قیمتی قابل تصور برای کالای مورد نظر، فقط با یک سطح قیمت خاص که همان قیمت تثبیتی است مواجه خواهد بود و در حالت یارانه بر واحد، قیمت‌هایی که واحد مصرفی با آن مواجه است همواره به مقدار ثابتی کمتر از قیمت های متصور برای کالای تحت پوشش می باشد.

همانطور که در نمودار شماره (۱۹) نشان داده شده، یارانه بر بهاء در سطح بازار موجب خواهد شد که منحنی تقاضا به میزان ضریب یارانه ای به سمت راست دوران نماید. چرا که اینک سطوح جدید قیمتی که اغلب مصرف کنندگان با آن روبرو هستند بطور متناسب کمتر از قیمت های سابق بازار خواهد بود. (زاویه بین منحنی تقاضای D و D' مبین چنین نسبتی است) بنابراین با ثابت بودن سایر شرایط به روشش می توان انتظار داشت که کلیه سطوح قیمتی سابق پس از اعمال یارانه بر بهاء تقاضای واحد مصرف کننده بیشتر از گذشته باشد.

نمودار شماره (۱۹)

به این ترتیب معلوم می شود که اعمال یارانه بر بهاء نیز به افزایش مصرف کالای تحت پوشش می انجامد وضعیتی مشابه هنگامی است که تنها بخشی از مصرف کنندگان در برنامه یارانه بر بهاء قرار گیرند. منتهی منحنی تقاضای بازار نسبت به حالت قبل دوران کمتری به سمت راست خواهد داشت. زیرا در این شرایط کلیه مصرف

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoo.cn.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۰۵۱۱ تماس حاصل نمایید

کنندگان با قیمت بازار یکسانی مواجه نخواهند بود.

بهرحال آنچه مسلم است افزایش مصرف کالای یارانه ای پس از اعمال یارانه نسبت
به پیش از آن، رخ خواهد داد. بهر حال نتایج نهایی تحت سیستم یارانه بر بهاء بطور
کلی بستگی به کششهای عرضه و تقاضای بازار خواهند داشت.
با توجه به مطالب عنوان شده در این قسمت روش می شود که منافع طرحهای
یارانه ای بصورت کاهش قیمت محدود به گروه هایی می گردد که از بازار خرید
می نمایند.

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoocn.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۵۱۱ تماس حاصل نمایید

Filename: Document1
Directory:
Template: C:\Documents and Settings\hadi tahaghoghi\Application
Data\Microsoft\Templates\Normal.dotm
Title:
Subject:
Author: qq
Keywords:
Comments:
Creation Date: 3/18/2012 11:28:00 PM
Change Number: 1
Last Saved On:
Last Saved By: hadi tahaghoghi
Total Editing Time: 0 Minutes
Last Printed On: 3/18/2012 11:28:00 PM
As of Last Complete Printing
Number of Pages: 39
Number of Words: 6,073 (approx.)
Number of Characters: 34,618 (approx.)